

Co dlužím Jiřině

Jana Červenková

Mluví se o Jiřině smyslu pro humor. Byl to samozřejmě někdy humor až nehorázný: jednou, když byla v náladě, nás zvala k sobě do hrobu. "Máme krásnej, velikej, na Olšanech. Holky, jestli nemáte hrob, můžete ke mně, já vás zvu..." Jindy zas mluvila o tom, že až bude na smrtelné posteli, byla by ráda, kdyby jí někdo vyprávěl vtipy. Tuhle absurdní pohodu jsme tenkrát nezkazily – smály jsem se a slibovaly, nikdo si to ani zdaleka nedovedl představit.

Skutečnost byla samozřejmě zcela opačná... Proč tedy musím stále myslet na to, že ten slib Jiřině dlužím? Dlužím jí toho mnohem víc, kdysi se mě ujala, když mi zemřel můj přítel, říkala jsem si, že jí všechno vynahradím. Ale to byl s Jiřinou problém: Tou, která rozdávala a pomáhala, byla většinou ona – byla to součást její hrdosti. Mívala jsem radost, jestliže ode mne něco potřebovala. Přeposílaly jsme si nejrůznější informace, např. který článek v jaké časopise stojí za přečtení. Ptala se mě na ledacos o spisovatelích a dění v literární společnosti v letech, na která se už málem zapomíná. To byla jedna z jejich důležitých starostí: Dobře věděla, co pro naši literární a čtenářskou obec udělalo zahraničí, však to všechno chodilo přes ni. Ale nešlo jí o sebe samu. Když ve svých mailech bilancovala vlastní život, měla pocit naplněnosti a zadostiučinění. Šlo jí o to, zda někdo "poděkoval exilu", vždycky se jí zdálo, že nedostatečně...

Co ale s nesplněným slibem? Pokusím se. I tohle byl kus Jiřinina neobyčejného života.

Nějaký čas po listopadovém převratu jsem jela jako delegátka PENklubu na konferenci do Budapešti, kde jsem věděla, že Šiklová přednáší, momentálně byla v Praze a před pár dny se mi ozvala. Teď jsem od ní chtěla nějaké informace, a v této předmobilové době se nemohla dovolat na její pevnou linku. Co se dalo dělat. Přistála jsem v Budapešti, ubytovala se a vydala na procházku do města. Ve vedlejší ulici toho velkého, pravdu cizojazyčného města, potkám – Jiřinu! Vedla za každou ruku jednu tehdy ještě malou vnučku, obě šťastně zapatlané cukrovou vatou. Setkání to bylo překvapivé a radostné, ani mě nenapadlo začít hned se svými pracovními dotazy. Jdeme po náměstí a Jiřina s pohledem na holčičky přirozeně naváže: "Tys měla v dětství jistě taky správnou výchovu. Že ti nikdo nekupoval cukrovou vatu?" Samozřejmě že ne, je přece nezdravá. "Právě," povídá Jiřina. "Tak my ti ji dáme, nás by s tím do metra nepustili". Přitom energicky sebrala oběma dětem růžové "cucnašpejli", vtlačila mi je do ruky, a všechny tři v tu ránu mizely pod zemí. Vstup do metra na téhle stanici vypadal jako díra do pekla, kam se trojice propadala na pohyblivých schodech. "Čau-čau", stačila mi Jiřina ještě vesele zamávat. A já se bez

důležitých informací musela obejít. Ale cukrovou vatu jsem tenkrát opravdu lízala prvně v životě.

Byly jsme dohodnutá parta. Jedna koupila lístky do kina a čekaly jsme na Jiřinu. V sále už se setmělo a ona mi volala. Ať jí držíme místo, přednášela Američanům, sedí v taxíku, za chvíli tam bude. Dá mi prý za to krásnou kytku, co od nich dostala... V předsáli jsem už byla jenom sama, když se rozletěly dveře a po schodech jako královna sestupovala dáma s pugetem. Paní šatnářka, při pohledu na kytici, začala hned přívětivě chystat vázu s vodou. "Vy jste tak hodnáá," rozjásala se Jiřina, "já vám tu kytku zato dám, je vaše!" Že už ji někomu slíbila, docela zapoměla, ale nic s nestalo, dala mi jich pak za podobných okolností ještě víc. Dostávala a dávala.

Byla opravdu zaneprázdněná, pozdě přišla i do Libri prohibiti na besedu o Klementu Lukešovi. Chvilku poslouchala vzpomínky účastníků a potom, jak se občas stalo, skočila do řeči: "Tady mi chybí historik, který by vyložil dobu. Je to už přece jen dlouho, mladí to nezažili a nepochopí, kdo on vlastně byl, proč byl ve straně a proč..." Vzápětí se dověděla, že historik je ten hezký kluk naproti ní a skončil svůj výklad půl minuty předtím, než přišla. Uznala to, Jiřinina občasná roztržitost byla vnímána jako roztomilá.

Taky přednášela evangelíkům v jakémsi klubu. Seděla před mikrofonem na pódiu, a tu jí zazvonil mobil. Stát se to politikovi... Jiřinu to ale neuvedlo do rozpaků, hovor přijala. Dokonce hlasitý, do mikrofonu. A tak si celý sál vyslechl zděšeného chlapa, kde že ona je, lidi už tam na ni půl hodiny čekají! Stát se to komukoli – trapas a ostuda! Ale Jiřina kolegovi šaramantně odpověděla: "Hele, já přednáším v Londýnském, tak je tam zdrž, něco jim kecej, a já tam budu, řekněme v půl." Celý sál se válel smíchy, doslova: "No co jsem ti říkala, není úžasná", objímala mladá žena kamarádku.

Její sebevědomí bylo záviděníhodné. Šly jsme z malého sálu z Lucerny, špatně jsem viděla a na schodech uklouzla. Zavrčím na sebe, že už jsem tak slepá. "Nejsi slepá, mají tu blbě klopený schody," napomenula mě.

Jely jsme z nějaké přenášky. Do chumlu lidí před dveřmi vozu metra se probojoval bezdomovec a spustil obvyklou roli. Jiřina, známá svým sociálním cítěním, se zastavila a začala otvírat tašku. Muž, ve snaze ji povzbudit, přidal, hlas nabral na nevkusné plačtivosti: "Já musím bejt ještě dneska ve Znojmě... Za svo-jí ro-di-noo-uu...!" Jiřina tašku zas energicky zaklapla: "Kdybyste rovnou řekl, že se potřebujete ožrat, tak vám na to dám. Ale tuhle komedii podporovat nebudu!" To už za námi práskly dveře vozu a šokovaný bezdomovec s otevřenou pusou marně vztahoval ruku.

Ty se, Jiřino zlobit nebudeš, sama sis to vymyslela. Ale do smíchu mi není, dneska ne.

Jana Červenková